

کودکان خیابانی و کودکان کار

مؤلفین:

آریا امیر فخرایی
افسانہ علینقی زاده

کودکان خیابانی و کودکان کار

تألیف:

آزیتا امیرفخرایی (مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس)

و

افسانه علینقی زاده (مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد بافت)

سرشناسه	: امیرفخرایی، آریتا، ۱۳۵۵ -
عنوان و نام پدید آور	: کودکان خیابانی و کودکان کار / تألیف: آریتا امیرفخرایی و افسانه علینقی زاده .
مشخصات نشر	: بندرعباس: دانشگاه آزاد اسلامی (بندرعباس): دانشگاه آزاد اسلامی (سیرجان)، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۸ ص.: شکل، نمودار، جدول
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۳-۵۹۹-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: کودکان خیابانی
موضوع	: کودکان خیابانی - - ایران
موضوع	: انحراف اجتماعی - - ایران
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی (بندرعباس)
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی (سیرجان)
شناسه افزوده	: علینقی زاده، افسانه
رده بندی کنگره	: HV۸۷۳ ک۹۱۳۸۸ الف ۸
رده بندی دیویی	: ۳۶۲/۷۴

حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس

تلفن تماس: ۰۷۶۱-۶۶۷۰۲۴۳

کودکان خیابانی و کودکان کار

تألیف:

آریتا امیرفخرایی (مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس)

افسانه علینقی زاده (مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد بافت)

چاپ اول: ۱۳۸۸

قطع: وزیری

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۲۰۰۰ ریال

ISBN: 978-964-223-599-5

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۳-۵۹۹-۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به :

تمام کسانی که برای بهبود
آموزش کودکان و نوجوانان
تلاش می کنند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
	فصل اول :
۱۵	مسائل اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی
	فصل دوم :
۲۳	تعریف کودک و نوجوان
	فصل سوم :
۲۹	تعاریف و مفاهیم ارائه شده از کودکان خیابانی
	فصل چهارم:
۳۹	طبقه بندی کودکانی خیابانی
	فصل پنجم :
۵۱	تاریخچه کودکان خیابانی در جهان و ایران
۵۱	تاریخچه کودکان خیابانی در جهان
۵۵	تقسیم بندی کشورهای جهان در مورد کودکان و نوجوانان خیابانی
۵۷	تاریخچه کودکان خیابانی در ایران
۵۸	تاریخچه‌ی حمایت از کودکان خیابانی در ایران
	فصل ششم:
۶۷	آمار کودکان خیابانی در جهان
۷۰	آمار کودکان خیابانی در برخی از کشورهای جهان
۷۲	آمار کودکان خیابانی در ایران
	فصل هفتم :
۸۵	قوانین مربوط به کار کودکان در ایران و جهان
۹۰	تاریخچه کنوانسیون حقوق کودک در جهان و ایران
۹۲	مواد پیمان نامه حقوق کودک

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل هشتم
۱۰۱	عوامل موثر بر خیابانی شدن کودکان و نوجوانان
	فصل نهم
۱۳۱	پیامدهای خیابانی شدن کودکان
	فصل دهم :
۱۴۹	دیدگاه‌ها در خصوص پیدایش و گسترش رفتارهای انحرافی نظیر خیابانی شدن کودکان
	فصل یازدهم :
۱۶۷	راهکارهای عملی حل معضل کودکان و نوجوانان خیابانی
۲۲۰	الف) تحقیقاتی در مورد کودکان کار و خیابانی در جهان
۲۲۸	ب) پیشینه مطالعات در ایران
۲۳۵	واژه های کلیدی
۲۳۹	منابع فارسی
۲۴۹	منابع لاتین

پیشگفتار

در سراسر دنیا خصوصاً بعد از جنگ جهانی دوم و متعاقب آن، با فراگیر شدن توسعه اقتصادی- اجتماعی- سیاسی و فرهنگی در سطح اروپا و امریکای لاتین پدیده کودکان خیابانی رو به افزایش نهاد و هر کشور به تناسب امکانات و وضعیت فرهنگی خویش برنامه ریزی‌هایی را برای مقابله با این پدیده به عمل آورد. و اما در ایران با گونه‌های متفاوتی از کجروی‌های اجتماعی منجمله پدیده کودکان خیابانی سرو کار داریم که برخی از آنها نظیر اعتیاد، خودکشی، روسپیگری، دزدی و... بیشتر در ایران مطرح شده‌اند راجع به کم و کیف هیچ یک از آسیب‌های اجتماعی خاصه کودکان کار و خیابانی عمده پیمایش ملی صورت نگرفته است و لذا اطلاعات دقیقی راجع به آنها در دست نیست در کشورمان هنوز دیدگاه و چارچوب مفهومی تلفیقی و جامعی شکل نگرفته است. طبق آمارهای رسمی در استان تهران در سال ۱۳۸۱ تعداد کودکان خیابانی ۱۴۵۰ نفر بوده و در شش ماهه اول ۱۳۸۲ به ۱۲۷۰۸ نفر افزایش یافته است (محسنی، ۱۳۸۴) و این رقم بالا در یکی از کلان شهرهای ایران پیگیری جدی مسوولان و دانشگاهیان را می‌طلبد.

این کتاب در یازده فصل گردآوری شده است در ابتدا با تعریف کودک، کودک خیابانی انواع آن، تاریخچه بوجود آمدن این پدیده و روند آن در طول تاریخ در ایران و جهان آمار آن (گسترش پدیده خیابانی شدن و بکارگماردن آنها) علل، پیامدها، دیدگاه‌های جامعه‌شناسی و روانشناسی و در نهایت ارائه راهکار اجرایی و علمی مناسب با امکانات و وضعیت فرهنگی کشورمان به اتمام رسیده است.

قبل از پرداختن به موضوع، مؤلفین بر خود واجب می‌دانند از همکاری تمامی کسانی که در انجام این امریاری رساندند سپاسگزاری نمایند. در این بین از جناب آقای رضا محیاپور و خانم الهام علینقی زاده و از ریاست محترم دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندر عباس جناب آقای دکتر شهریار مشیری و معاونت محترم پژوهشی دانشگاه جناب آقای دکتر محسن دهقانی که با حمایت‌های خویش مؤلفین را یاری رساندند و از همکار و استاد ارجمند سرکار خانم فریبا قاسمی نژاد و سروران گرامی جناب آقای دکتر قاسم عسگری زاده و جناب آقای دکتر حسن بنی اسدی که با نکته سنجی و یادآوری نکات ارزنده در تدوین این کتاب بسیار تأثیر گذار بودند و از ریاست محترم دانشگاه آزاد اسلامی واحد سیرجان و از پیگیری‌های مدیریت محترم پژوهشی آن دانشگاه سرکار خانم فرانک محسن زاده کمال تشکر و قدر دانی را دارد. همچنین از مرکز خبرگزاری ایسنا و همکاران محترم این مرکز جناب آقای امین کریم‌الدینی، سرکار خانم منصوره کریم‌الدینی و سرکار خانم حسینی کمال تشکر را داشته و از همکاران محترم سازمان بهزیستی شیراز (خانم پشت یافته) و سازمان بهزیستی کرمان (دفتر امور آسیب‌های اجتماعی) و سازمان بهزیستی بندر عباس و از کتابخانه دانشگاه آزاد بندر عباس و دانشگاه هرمزگان (آقایان بخشی، بهرامی، دانش‌نیا و رضوی) و دانشجویان علاقمند خانم‌ها: میترا محسنی، فرخنده قلی‌زاده، ساره دانش، ساره شمالی قدردانی می‌شود.

مقدمه

پدیده نو ظهور کودکان خیابانی که خود نتیجه بسیاری از تناقض‌ها، عدم برنامه‌ریزی، سوء مدیریت و ناهماهنگی ابعاد و روندهای مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و جمعیتی است طی دهه‌های اخیر، این پدیده ایران را همچون بسیاری از کشورهای رو به توسعه مورد تهدید قرار داده است ظهور این پدیده ضدا اجتماعی که خود ناشی از عوامل مختلف است.

خیابانی شدن کودکان پیامدهای بالقوه بسیار مخرب نیز به همراه دارد این پدیده حزن‌آور بعنوان یک واقعیت اجتماعی خود عموماً و برای بسیاری از جوامع زاینده نیمه دوم قرن بیستم به حساب می‌آید و تاریخچه مفصلی دارد که از دیدگاه‌های مختلف قابل تحلیل و بررسی است.

کودکانی که بیشترین ساعات زندگی و گاه تمام آن را در کوچه و خیابان می‌گذرانند و از داشتن خانه و خانواده بهره‌مندی از حقوق اساسی و انسانی خود محرومند و به دلیل برآورده نشدن ابتدایی‌ترین نیازهای حیاتی خود به شدت در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار دارند و با روند رو به افزایش این پدیده که به بیان بیتا (۱۳۸۰) حدود ۱۵۰ میلیون کودک خیابانی در جهان از زندگی انسانی و شایسته بی‌بهره‌اند تیشه بر ریشه‌زدن بهترین تمثیل است برای این کودکان، کودکانی که از دنیای کودکی خود با جثه‌های کوچک به دنیای خشن و بی‌تجربه بزرگسالی آمده‌اند در کوچه و خیابان بدون آسیب نخواهند بود.